

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจประเภทและปริมาณของสื่อการสอนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ
2. เพื่อสำรวจความต้องการด้านการผลิต การใช้ และการปรับปรุงสื่อการสอนระดับประถมศึกษาของครูในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ จำแนกตามประเภทโรงเรียน
3. เพื่อสำรวจปัญหาและอุปสรรคในการผลิตและการใช้สื่อการสอนของครูประถมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ จำแนกตามประเภทโรงเรียน
4. เพื่อหาข้อเสนอแนะนำไปปรับปรุงการดำเนินงานด้านสื่อการสอนระดับประถมศึกษาของหน่วยงานที่รับผิดชอบต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งของไทยและต่างประเทศ
2. สร้างแบบสอบถาม เพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยใช้แบบสอบถามรวมจำนวน 2 ชุด และแบบสัมภาษณ์อีก 1 ชุด ได้แก่ แบบสอบถามสำหรับครูใหญ่หรือผู้ช่วยครูใหญ่ 1 ชุด สอบถามเกี่ยวกับประเภทและปริมาณของสื่อการสอนระดับประถมศึกษาที่มีอยู่ในโรงเรียน และความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อการสอน แบบสอบถามสำหรับครูที่สอนชั้นประถมศึกษา 1 ชุด สอบถามเกี่ยวกับความต้องการ ปัญหาและอุปสรรคในการผลิต การใช้ และการปรับปรุงสื่อการสอน และแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดและหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภออีก 1 ชุด สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อการสอน

3. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูที่สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 134 คน ครูใหญ่หรือผู้ช่วยครูใหญ่ 138 คน ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด และหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ จำนวน 6 คน รวมกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งสิ้น 278 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว แยกแบบสอบถามออกตามประเภทโรงเรียนและเลือกแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์ออกมาวิเคราะห์ โดยแยกวิเคราะห์ฉบับของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และของครูใหญ่หรือผู้ช่วยครูใหญ่ตามลำดับ และนำเสนอในรูปตาราง แบบสัมภาษณ์ของผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด และหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ ใช้วิธีรวบรวมความคิดเห็นและเขียนเป็นความเรียง

ในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ใช้วิธีหาความถี่จำแนกตามประเภทโรงเรียน แล้วหาค่าสถิติ ดังนี้

1. คำถามที่ให้ตอบโดยวิธีกาเติมคำในช่องว่าง และที่ให้ตอบโดยการกาเครื่องหมาย ✓ ได้เพียงข้อเดียว นั้น ใช้วิธีหาค่าร้อยละ

2. คำถามที่ให้เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ ไม่ต้องใส่หมายเลขตามลำดับ ใช้วิธีการหาค่าร้อยละ

3. คำถามที่ให้เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ และให้ใส่หมายเลขเรียงตามลำดับที่ต้องการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการรวมความถี่ของคำตอบแต่ละข้อ แล้วให้ค่าความถี่เรียงลำดับความสำคัญ

4. คำถามเกี่ยวกับความต้องการความรู้เกี่ยวกับการผลิต การใช้ การปรับปรุงสื่อการสอน และปัญหาอุปสรรคในการใช้สื่อการสอน ใช้วิธีหาค่า $\bar{X}$ และ S.D.

5. สำหรับคำถามแบบปลายเปิด และคำให้สัมภาษณ์ได้รวบรวมสรุปเป็นหมวดหมู่ และเขียนเป็นความเรียง

สรุปผลการวิจัย

1. ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนในเมืองมีความรู้เกี่ยวกับสื่อการสอนเพราะเคยได้รับการอบรมวิชานี้มาก่อนมากที่สุดคือ ร้อยละ 38.46 เคยก็กบวจากตำราและเอกสาร

ร้อยละ 33.33 และเคยเรียนจากสถานศึกษาโดยตรง ร้อยละ 27.57 สำหรับโรงเรียน
ในชนบทนั้น ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทกว่า มีความรู้เกี่ยวกับสื่อการสอน เพราะศึกษาจาก
ตำราและเอกสารต่าง ๆ มากที่สุดคือ ร้อยละ 36.74 รองลงมาคือ เคยเรียนจากสถาน
ศึกษาและเคยรับการอบรมวิชาไม่ว่าก่อนมีจำนวนเท่ากัน คือร้อยละ 30.61

2. สื่อการสอนที่ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนในเมืองนำมาใช้ประกอบในการสอน
นั้น ส่วนใหญ่ได้จากหน่วยราชการ สถาบันองค์การหรือมูลนิธิต่าง ๆ แจกให้ รองลงมา
คือผลิตขึ้นเอง ซื้อด้วยเงินส่วนตัว ซื้อด้วยเงินงบประมาณ นักเรียนร่วมกันผลิต ขอบริจาค
จากผู้ปกครองนักเรียนและผู้มีจิตศรัทธา และขอยืมจากสถานศึกษาอื่น ๆ หรือหน่วยงานอื่น ๆ
ตามลำดับ สำหรับครูโรงเรียนในชนบทนั้น ได้สื่อการสอนมาจากการผลิตขึ้นเองมากที่สุด
รองลงมาคือ ซื้อด้วยเงินส่วนตัว หน่วยราชการ สถาบัน องค์การหรือมูลนิธิต่าง ๆ แจกให้
ซื้อด้วยเงินงบประมาณ นักเรียนร่วมกันผลิต ขอยืมจากสถานศึกษาอื่น ๆ หรือหน่วยงานอื่น
ตามลำดับ และได้จากการขอบริจาคจากผู้ปกครองนักเรียนและผู้มีจิตศรัทธา น้อยที่สุด

3. ในการใช้สื่อการสอนนั้นครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ใช้สื่อการสอนมากที่สุดในวิชา
ภาษาไทย รองลงมาคือ คณิตศาสตร์ ประสมการณชีวิต ศิลปศึกษา งานประดิษฐ์และงานช่าง
ดนตรีนาฏศิลป์ พลศึกษา งานบ้าน งานเกษตรและจริยศึกษา ตามลำดับ ที่ใช้น้อยที่สุดคือ
กลุ่มกิจกรรมสร้างนิสัย และครูส่วนมากจะใช้สื่อการสอนเป็นบางครั้งที่ทำการสอน คือ
ครูโรงเรียนในเมืองตอบว่าใช้สื่อการสอนบางครั้งมากที่สุด ร้อยละ 73.53 และครูในชนบท
ตอบว่าใช้สื่อการสอนในบางครั้งที่ทำการสอนมากที่สุด ร้อยละ 80.30 โดยที่ไม่มีผู้ใดตอบว่า
ไม่เคยใช้สื่อการสอนเลย

4. ในการผลิตสื่อการสอนนั้นครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทั้งโรงเรียนในเมืองและในชนบท
ตอบว่าเคยผลิตมากที่สุด คือ ร้อยละ 98.53 และร้อยละ 96.97 ตามลำดับ โดยผลิตสื่อ
การสอนในกลุ่มวิชาประสมการณชีวิตมากที่สุด วิชาภาษาไทยรองลงมา วิชาคณิตศาสตร์เป็น
อันดับ 3 รองลงมาได้แก่ ศิลปศึกษา งานประดิษฐ์และงานช่าง ดนตรีนาฏศิลป์ กิจกรรม
สร้างนิสัย งานบ้าน จริยศึกษา งานเกษตร ตามลำดับ และพลศึกษาเป็นอันดับสุดท้าย

5. ความต้องการในด้านความรู้เกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อการสอนของครูชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 1 นั้น ครูในโรงเรียนทั้ง 2 ประเภท ตอบว่า ต้องการความรู้ในการผลิตสื่อ

การสอนราคาเขาและเศษวัสดุเหลือใช้ มาก และต้องการความรู้ในการถ่ายภาพและถ่ายสไลด์
น้อย ส่วนความต้องการในการปรับปรุงค่านี้อาจการสอนนั้น ครูโรงเรียนทั้ง 2 ประเภท
ต้องการปรับปรุงในสิ่งต่อไปนี้มากตามลำดับได้แก่

	<u>โรงเรียนในเมือง</u>	<u>โรงเรียนในชนบท</u>
ให้ทางการจัดทำหรือจัดซื้อสื่อการสอนที่		
โรงเรียนทำเองไม่ได้ส่งมาให้	1	2
ให้วิทยาลัยครู เป็นแหล่งบริการค่านี้อาจการสอน		
ของโรงเรียนในจังหวัด	2	1
ต้องการให้มีเจ้าหน้าที่สำหรับบริการให้คำ		
ปรึกษาแก่ครูในการผลิตและการใช้สื่อการสอน	3	3
การสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียนที่เห็นคุณค่า		
ของสื่อการสอน	4	4
ให้มีบริการเกี่ยวกับการผลิตสื่อการสอนให้แก่ครู	5	6
ให้โอกาสครูทุกคนเสนอความคิดเห็นและความ		
ต้องการในการผลิตและการใช้สื่อการสอน	6	5
จัดให้มีการอบรมครูเกี่ยวกับการผลิตและการใช้		
สื่อการสอนในเรื่องที่ครูส่วนใหญ่สนใจ	7	7
การจัดงบประมาณสำหรับอุปกรณ์การศึกษาไว้		
โดยเฉพาะ	8	8
ต้องการให้ครูในโรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียน		
ผลิตสื่อการสอนร่วมกันนอกเวลาเรียน	9	9

6. ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สื่อการสอนที่ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียน
ในเมืองประสบมาก ได้แก่ การที่ครูมีชั่วโมงสอนมากจนไม่อาจปลีกเวลาว่างมาผลิตและ
เตรียมสื่อการสอนในวิชาหนึ่ง ๆ ได้ ซึ่งโรงเรียนในชนบทมีปัญหาดังกล่าวปานกลาง
แต่กลับมีปัญหาเกี่ยวกับทางโรงเรียนมีสื่อการสอนไม่พอเพียงกับความต้องการ ทางโรงเรียน

ขาดเครื่องอำนวยความสะดวกในการใช้สื่อการสอน และสภาพของโรงเรียนไม่อำนวยให้ใช้สื่อการสอน เช่น สื่อการสอน ประเภทเครื่องฉายมาก ซึ่งปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นั้น โรงเรียนในเมืองประสบเพียงปานกลางเท่านั้น

7. ครูใหญ่หรือผู้ช่วยครูใหญ่ในโรงเรียนทั้ง 2 ประเภท ส่วนใหญ่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอนมาแล้ว คือร้อยละ 78.57 ในโรงเรียนในเมือง และร้อยละ 69.12 ของครูใหญ่ในโรงเรียนชนบท และครูใหญ่หรือผู้ช่วยครูใหญ่โรงเรียนในเมือง เคยได้รับการศึกษาเกี่ยวกับ "โสตทัศนูปกรณ์" ในสถานศึกษา ร้อยละ 54.29 และร้อยละ 63.24 ในโรงเรียนในชนบท

8. ประเภทของสื่อการสอนที่มีมากที่สุดโรงเรียนทั้ง 2 ประเภท ได้แก่ บัตรคำ และแผนที่ รองลงมา ได้แก่ ลูกโลก เครื่องรับวิทยุ การเป่าม้วน ป้ายนิเทศ รูปภาพที่ยังไม่ได้นึก รูปภาพที่นึกแล้ว แผนภูมิและภาพพลิก สื่อการสอนที่มีน้อยมากในโรงเรียนในเมือง ได้แก่ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ ซึ่งโรงเรียนในชนบทไม่มีและสื่อการสอนที่โรงเรียนทั้ง 2 ประเภทไม่มีเลย ได้แก่ เครื่องฉายวัสดุทึบแสง และเครื่องฉายภาพยนตร์

9. ครูใหญ่ หรือผู้ช่วยครูใหญ่ส่วนมากเคยขอความร่วมมือจากชุมชน หรือสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นเกี่ยวกับสื่อการสอน และเห็นว่าสิ่งที่เป็นปัญหามากที่สุดในการใช้สื่อการสอนของครูในโรงเรียน ได้แก่ การขาดงบประมาณในการที่จะนำมาจัดซื้อและจัดทำสื่อการสอน เนื่องจากทางโรงเรียนได้รับงบประมาณไม่เพียงพอ ปัญหา รองลงมาคือ สื่อการสอนในโรงเรียนมีไม่เพียงพอกับความต้องการ ทำให้ไม่สามารถจัดหาสื่อการสอนไปใช้ให้ตรงตามเนื้อหาวิชาที่จะสอนได้

การอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีความต้องการเกี่ยวกับสื่อการสอน ดังนี้

1. ต้องการความรู้ในการผลิตสื่อการสอนราคาเบา และเสถียรสุดเหลือใช้ โรงเรียนทั้ง 2 ประเภทมีความต้องการดังกล่าวมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการขาดงบประมาณที่จะนำมาจัดซื้อสื่อการสอน ทำให้ครูผลิตสื่อการสอนจากวัสดุต่าง ๆ ที่มีอยู่

ใกล้ตัว จากการประมวลความคิดเห็นของครูใหญ่ หรือผู้ช่วยครูใหญ่ พบว่า ปัญหาที่กำลังประสบอยู่มาก ได้แก่ การขาดงบประมาณเกี่ยวกับสื่อการสอน ส่วนความรู้ในการถ่ายภาพและถ่ายสไลด์นั้น ครูมีความต้องการน้อย ทั้งนี้อาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากการขาดแคลนงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ในการถ่ายภาพ และถ่ายสไลด์ อันได้แก่ กล้องถ่ายรูป ฟิล์ม เครื่องฉายสไลด์นั้น มีราคาสูงมากเกินความสามารถที่โรงเรียนจะจัดหาได้ โดยเฉพาะโรงเรียนในชนบทนั้น จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าในจำนวนโรงเรียนทั้งหมด 68 โรงเรียนนั้น มีเครื่องฉายสไลด์เพียง 10 โรงเรียน หรือร้อยละ 14.71 เท่านั้น นอกจากนี้ยังพบว่าโรงเรียนในชนบทบางโรงเรียน อยู่ห่างไกลจากตัวอำเภอเกินกว่า 50 กิโลเมตร อาจทำให้ยากลำบากในการที่จะนำฟิล์มที่ถ่ายแล้วเข้ามาส่งล้างอัด ในเมือง และต้องเดินทางมารับฟิล์มกลับไป ทำให้เกิดความลำบากยุ่งยากหลายขั้นตอน และจากการวิเคราะห์ข้อมูลยังพบว่าครูโรงเรียนในชนบทนั้นมีความต้องการความรู้ในการเก็บรักษา และซ่อมแซมสื่อการสอนประเภทเครื่องมือ เช่น เครื่องฉายสไลด์ เทปบันทึกเสียง เครื่องฉายภาพยนตร์ เป็นต้น น้อย ทั้งนี้เป็นเพราะว่าโรงเรียนในชนบทมีวัสดุอุปกรณ์ดังกล่าวนี้ในจำนวนน้อยมากและบางอย่างไม่มีเลย เช่น เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ จึงไม่มีความต้องการที่จะศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว

2. ต้องการการปรับปรุงการดำเนินงานด้านสื่อการสอน ครูโรงเรียนในเมืองและชนบทมีความต้องการปรับปรุงในสิ่งต่อไปนี้มาก ได้แก่ ต้องการให้ทางการจัดหาหรือจัดซื้อสื่อการสอนที่โรงเรียนทำเองไม่ได้ส่งมาให้ ให้อธิการบดีครูเป็นแหล่งบริการด้านสื่อการสอนของโรงเรียนในจังหวัด ต้องการให้มีเจ้าหน้าที่สำหรับบริการให้คำปรึกษาแก่ครูในการผลิตและการใช้สื่อการสอน ต้องการการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียนที่เห็นคุณค่าของสื่อการสอน เป็นต้น เป็นที่น่าสังเกตว่าครูโรงเรียนในเมืองนั้นมีความต้องการการปรับปรุงมากในทุกด้าน ยกเว้น การจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษาในระดับกลุ่มโรงเรียน อำเภอและจังหวัด มีความต้องการเพียงปานกลาง ซึ่งครูโรงเรียนในชนบทก็มีความคิดเห็นเช่นเดียวกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูในโรงเรียนทั้ง 2 ประเภท มีความต้องการที่จะให้อธิการบดีครูเป็นแหล่งบริการด้านสื่อการสอนของโรงเรียนในจังหวัด ต้องการให้มีบริการเกี่ยวกับการผลิตสื่อการสอน

ให้แก่ครู ต้องการให้มีเจ้าหน้าที่สำหรับบริการให้คำปรึกษาแก่ครูมากอยู่แล้ว จึงไม่มีความต้องการศูนย์สื่อการสอนอีกมากนัก

นอกจากนี้จากการวิเคราะห์ข้อมูลยังพบว่า ครูโรงเรียนในชนบทนั้นต้องการปรับปรุงในสิ่งต่อไปนี้เพียงปานกลาง ในขณะที่ครูในเมืองต้องการปรับปรุงมาก ได้แก่ จัดให้มีโครงการงาน แผนงาน สายงานและวิธีบริหารงานค่านี้นี้โดยเฉพาะ จัดให้มีห้องอุปกรณ์ หน่วยงานแผนกอุปกรณ์ หรือศูนย์สื่อการศึกษาของโรงเรียนสำหรับเป็นที่ผลิตเก็บรักษา และให้บริการค่านสื่อการสอนของโรงเรียน จัดหาวัสดุ อุปกรณ์การสอน และเครื่องมือบางอย่างเพิ่มเติมอย่างพอเพียง และจัดหาวัสดุสิ้นเปลือง เครื่องมือ และห้องสำหรับผลิตสื่อการสอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ

โรงเรียนชนบทเป็นโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลจากตัวเมืองและห่างไกลจากความเจริญ สภาพของโรงเรียนส่วนใหญ่จะแตกต่างจากโรงเรียนในเมือง บางแห่งโรงเรียนมีหลังคา มุงจาก ไม่มีหน้าต่าง ประตู ห้องเรียนไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน เหล่านี้เป็นต้น การที่จะให้จัดห้องสำหรับเก็บอุปกรณ์โดยเฉพาะให้มีบริการค่านสื่อการสอน หรือมีแผนกเกี่ยวกับสื่อการสอนโดยเฉพาะย่อมเป็นไปได้ยาก เพราะสภาพของโรงเรียนไม่เอื้ออำนวยดังกล่าว ผิดกับโรงเรียนในเมือง ซึ่งมีความพร้อมในหลายประการ จึงมีความต้องการปรับปรุงการดำเนินงานค่านนี้มากขึ้นเรื่อย ๆ

อย่างไรก็ตามความต้องการของครูที่ไกลกล่าวมาแล้วทั้งหมดนั้น เกิดขึ้นเพราะครูประสบปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับสื่อการสอน หลายประการ จากการวิเคราะห์ข้อมูลประมวลได้ว่าปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับ สื่อการสอนของครูมีดังต่อไปนี้

1. ครูมีชั่วโมงสอนมากจนไม่อาจปลีกเวลาว่างมาผลิตและเตรียมสื่อการสอนในวิชาหนึ่ง ๆ ได้ การที่ครูไม่มีเวลาผลิตสื่อการสอนนี้ อาจเนื่องมาจากสาเหตุต่าง ๆ ได้หลายประการ เช่น ครูต้องมีการะทางบ้าน ไม่สามารถปลีกเวลามาผลิตสื่อการสอนหลังเลิกเรียนได้ จากการวิจัยพบว่าครูผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 134 คน เป็นเพศหญิงถึง 108 คน หรือร้อยละ 80.60 ซึ่งส่วนใหญ่จะต้องทำหน้าที่แม่บ้านหลังจากโรงเรียนเลิกแล้ว รวมทั้งครูบางคนต้องทำหน้าที่ครูประจำชั้น ทำหน้าที่สอน และยังคงช่วยงานของทางโรงเรียนด้วย

ทำให้ไม่มีเวลากับการผลิตและเตรียมสื่อการสอนในวิชาหนึ่ง ๆ มากนัก ครูบางคนที่ไม่เห็นความสำคัญ และความจำเป็นของสื่อการสอน ก็นำเหตุนี้มาอ้างในการไม่ใช้สื่อการสอนในห้องเรียนด้วย ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องนี้ครูในเมืองตอบว่ามีปัญหามาก แต่ในชนบทตอบว่ามีปัญหาลดลงเพียงปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูที่อยู่ในชนบทอยู่ห่างไกลความเจริญ ไม่มีสถานที่เที่ยวและบางคนต้องแยกจากครอบครัวมาอยู่บ้านพักที่โรงเรียนจัดไว้ จึงมีเวลาให้กับทางโรงเรียนมากกว่าครูที่อยู่ในโรงเรียนในเมือง เพราะไม่มีภาระที่ต้องรับผิดชอบ

2. สภาพของโรงเรียนไม่อำนวยให้ใช้สื่อการสอน เช่น สื่อการสอนประเภทเครื่องฉาย เป็นต้น โดยเฉพาะครูโรงเรียนในชนบทตอบว่ามีปัญหาลดลงมาก ในขณะที่ครูในเมืองตอบว่ามีเพียงปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนในชนบทนั้นอยู่ห่างไกลจากความเจริญ บางโรงเรียนไม่มีไฟฟ้าใช้ ห้องเรียนเป็นลักษณะเปิดโล่งจึงไม่สามารถใช้สื่อการสอนประเภทเครื่องฉายได้ ฝึกกับโรงเรียนในเมืองซึ่งลักษณะอาคารนั้นมั่นคงถาวร มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกพร้อม จึงมีปัญหาลดลงเกี่ยวกับสภาพของโรงเรียนเพียงปานกลาง

3. ทางโรงเรียนขาดแคลนเงินอุดหนุนความสะดวกในการใช้สื่อการสอน ปัญหานี้ครูโรงเรียนในชนบทตอบว่ามีปัญหามากที่สุด แต่ครูในเมืองประสบปัญหาลดลงปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สภาพของโรงเรียนในชนบทตั้งแต่ที่กล่าวมาแล้วว่าอยู่ห่างไกลความเจริญ สภาพโรงเรียนส่วนใหญ่ทรุดโทรม เงินงบประมาณส่วนใหญ่จึงต้องถูกนำมาใช้ในสิ่งที่เห็นว่าเป็นที่ถูกต้องก่อน เช่น การปรับปรุงอาคารเรียน ซ่อมโต๊ะ เก้าอี้ คุรุภัณฑ์อื่น ๆ เป็นต้น งบประมาณสำหรับสื่อการสอนจึงมีไม่เพียงพอ ที่จะนำมาจัดหาเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ได้

4. ทางโรงเรียนมีสื่อการสอนไม่พอเพียงกับความต้องการ โดยเฉพาะโรงเรียนในชนบท ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก

4.1 โรงเรียนในชนบทเป็นโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลความเจริญ การคมนาคมไม่สะดวก โรงเรียนบางแห่งยังขาดอาคารเรียนถาวร ขาดความพร้อมค่านอาคารสถานที่ เงินงบประมาณที่ได้จึงต้องใช้เป็นค่าครุภัณฑ์เสียเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ไม่มีงบประมาณพอที่จะนำมาใช้ในค่านสื่อการสอนได้ จากการวิจัยพบว่า สื่อการสอนประเภทเครื่องมือต่าง ๆ

เช่น เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เครื่องบันทึกเสียง เป็นต้นนั้น บางอย่างโรงเรียนในชนบทไม่มี และบางอย่างที่มีก็มีเป็นจำนวนน้อยกว่าโรงเรียนในเมืองมาก เช่น เครื่องบันทึกเสียง โรงเรียนในเมืองมีร้อยละ 60 โรงเรียนในชนบทมีเพียงร้อยละ 49.06 เครื่องเล่นแผ่นเสียงโรงเรียนในเมืองมีร้อยละ 34.29 โรงเรียนในชนบทมีเพียงร้อยละ 10.29

4.2 สภาพแวดล้อมของโรงเรียนในชนบท นั้น โรงเรียนย่อมอยู่ห่างไกลชุมชนและสภาพเศรษฐกิจของผู้ปกครองนักเรียน และคนในชุมชนนั้น ๆ ย่อมอยู่ในระดับต่ำไม่สามารถที่จะให้ความช่วยเหลือด้านกรเงิน แก่ทางโรงเรียนได้ ทำให้โรงเรียนขาดเงินอุดหนุนจากชุมชน จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้โรงเรียนขาดสื่อการสอนที่จะใช้เมื่อเทียบกับโรงเรียนในเมือง จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า สื่อการสอนที่ครูโรงเรียนในเมืองใช้ในการสอนนั้น ส่วนใหญ่ได้จากหน่วยราชการ สถาบัน องค์การหรือมูลนิธิต่าง ๆ แจกให้มากที่สุดแต่ครูโรงเรียนในชนบทนั้นได้สื่อการสอนที่นำมาใช้ประกอบในการสอนนั้นก็ด้วยการผลิตขึ้นเองมากที่สุด ซึ่งการผลิตขึ้นเองนั้นย่อมต้องใช้ทั้งกำลังเงิน กำลังกาย และกำลังสมอง กว่าจะผลิตได้แต่ละชิ้นก็ต้องสิ้นเปลืองเวลาและครูเองก็ต้องมีภาระอื่นที่ต้องกระทำนอกเหนือจากการสอน จึงเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ครูโรงเรียนในชนบทประสบปัญหาการขาดแคลนสื่อการสอนมากกว่าครูโรงเรียนในเมือง

4.3 จากการรวบรวมความคิดเห็นของครูใหญ่ หรือ ผู้ช่วยครูใหญ่ พบว่าปัญหาที่ประสบมากที่สุด คือการขาดแคลนงบประมาณในการที่จะนำมาจัดซื้อสื่อการสอน ทำให้ต้องใช้สื่อการสอนเฉพาะที่มีอยู่เท่านั้น เช่น บัตรคำ แผนที่ ซึ่งจากการวิจัยพบว่ามีมากที่สุดโรงเรียนทั้ง 2 ประเภท จึงมีผลทำให้การใช้สื่อการสอนของครูอยู่ในวงแคบ สื่อการสอนที่มีความจำเป็นในการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา เช่น ของจริง ของตัวอย่าง กระดาษทราย หุ่น เวทีชีวิตจำลอง เป็นต้น กลับมีเป็นจำนวนน้อย และบางอย่างครูยังไม่รู้จัก ซึ่งความจริงแล้วสื่อการสอนเหล่านี้เป็นสิ่งที่ครูสามารถจัดหาหรือจัดทำขึ้นได้ไม่ยาก ทั้งนี้เพราะ หุ่น ของจริง และของตัวอย่าง อาจจัดหาหรือจัดทำขึ้นได้ง่าย อาจหาเศษวัสดุ เช่น กิ่งกระชား เศษผ้า มาทำหุ่นมือ ของจริงหรือของตัวอย่าง อาจหาจากวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น เช่น กล้องกระชามาดัดแปลงเป็นสื่อการสอนได้ ไม้ไอศกรีม ก้อนหิน อาจนำมา

ใช้เป็นอุปกรณ์การนับได้

เป็นที่น่าสังเกตว่าครูโรงเรียนในเมืองนั้นส่วนใหญ่มักมีปัญหาเกี่ยวกับสื่อการสอนปานกลาง มีปัญหามากอยู่เพียงอย่างเดียวคือ การที่ครูมีชั่วโมงสอนมากจนไม่อาจปลีกเวลาว่างมาผลิตและเตรียมสื่อการสอนได้ แต่โรงเรียนในชนบทนั้น ครูมีปัญหาเกี่ยวกับสื่อการสอนมากหลายประการ ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจาก โรงเรียนในชนบทอยู่ห่างไกลความเจริญ การคมนาคมไม่สะดวก สภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนและบุคลากรของนักเรียนอยู่ในระดับต่ำ ปัญหาต่าง ๆ จึงมีมากกว่าโรงเรียนในเมือง ซึ่งอยู่ในสภาพที่พร้อมทั้งทางด้านที่เกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจ การคมนาคม และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

อย่างไรก็ดีจากการวิเคราะห์ข้อมูลยังพบว่า ปัญหาที่โรงเรียนทั้ง 2 ประเภทประสบน้อยที่สุดนั้น คือการที่ผู้บังคับบัญชาไม่เห็นความสำคัญของการใช้สื่อการสอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บังคับบัญชามีความเข้าใจถึงคุณค่าของสื่อการสอนได้เป็นอย่างดี และนอกจากนี้ครูใหญ่หรือผู้ช่วยครูใหญ่ยังได้รับการอบรมเกี่ยวกับสื่อการสอนอีกด้วย ย่อมจะยิ่งเห็นความจำเป็นของสื่อการสอนมากยิ่งขึ้น จากการวิจัยพบว่า ครูใหญ่โรงเรียนในเมืองเคยรับการอบรมเกี่ยวกับสื่อการสอนร้อยละ 78.57 และครูใหญ่โรงเรียนในชนบทเคยอบรมร้อยละ 69.12

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับครูใหญ่และครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

1.1 ครูใหญ่ควรสนับสนุนให้ครูจัดทำหรือผลิตและใช้สื่อการสอนให้มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ควรเน้นให้การสนับสนุนการผลิตสื่อการสอนจากวัสดุราคาเบา หรือ วัสดุเหลือใช้ และหาได้ง่ายในท้องถิ่น โดยให้ถือว่าการผลิตและใช้สื่อการสอนเป็นส่วนหนึ่งที่จะส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการ สำหรับวิธีการนั้นอาจทำได้โดยจัดแบ่งครูออกตามกลุ่มวิชา และมอบหมายให้ผลิตสื่อการสอนให้เสร็จตามกำหนดเวลา ในปีหนึ่ง ๆ ก็จะได้สื่อการสอนมากพอสมควร

1.2 ควรจัดโครงการเกี่ยวกับการผลิตและการจัดหาสื่อการสอนของโรงเรียนไว้ในแต่ละปี เพื่อที่จะได้กำหนดงบประมาณที่จะต้องใช้ และเนื่องจากงบประมาณที่ได้รับมักจะไม่เพียงพอ ครูใหญ่จึงควรคิดหาแนวทางในการที่จะได้สื่อการสอนที่จำเป็นโดยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งอาจกระทำโดยการขอบริจาคจากหน่วยราชการ องค์กร สมาคม ห้างร้านต่าง ๆ ขอบริจาคจากผู้ปกครอง ขอความร่วมมือจากวิทยาลัยครู ให้ครูร่วมกันผลิต เป็นต้น

1.3 ควรจัดให้มีที่เก็บสื่อการสอนไว้โดยเฉพาะ อาจเป็นมุมใดมุมหนึ่งของห้อง หรือถ้ามีห้องเพียงพอก็จัดเป็นห้องเก็บสื่อการสอนโดยเฉพาะ เพื่อรวบรวมสื่อการสอนไว้ให้เป็นหมวดหมู่ สะดวกในการหยิบใช้และเก็บรักษา และควรมีครูผู้รับผิดชอบในการเก็บรักษา โดยเฉพาะโดยให้สับเปลี่ยนหมุนเวียนกันไป

1.4 ครูผู้สอนควรศึกษาแผนการสอนอย่างละเอียด และปฏิบัติตามแนวที่กำหนดไว้ในแผนการสอนตามหลักสูตรใหม่ สื่อการสอนชนิดไหนที่โรงเรียนไม่มี ควรคัดแปลงจากสิ่งที่มีอยู่มาใช้เป็นสื่อการสอนแทน และอาจให้นักเรียนช่วยแบ่งเบาภาระในการร่วมกันผลิตสื่อการสอน ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น มอบหมายให้ทำเป็นงานกลุ่ม เป็นต้น

1.5 ครูควรเปลี่ยนวิธีการสอนที่เคยปฏิบัติมาเป็นเวลานาน โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนมากขึ้น ทั้งนี้โดยการให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง เมื่อครูนำสื่อการสอนอะไรมาใช้ในห้องควรให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมเท่าที่จะทำได้ เพราะนอกจากจะทำให้การเรียนการสอนไม่น่าเบื่อแล้ว ยังเป็นการเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักเรียนอีกด้วย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและอำเภอ

2.1 ควรจัดหางบประมาณสนับสนุนค่าสื่อการสอนแก่โรงเรียน ด้วยวิธีการต่าง ๆ

2.2 ควรขอความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยกันผลิตสื่อการสอนที่จำเป็น ให้กับทางโรงเรียนโดย จัดทำเป็นโครงการในรูปแบบต่าง ๆ

2.3 ควรจัดให้มีการอบรม การผลิต และการใช้สื่อการสอนที่ระบุไว้ในแผนการสอนแต่ละวิชาให้แก่ครูและครูใหญ่เป็นประจำทุกปีการศึกษา การอบรมควรมีทั้งภาคทฤษฎีและ

ภาคปฏิบัติและควรจัดทำคู่มือการอบรมที่มีเอกสารวิธีการผลิตสื่อการสอนอย่างง่าย แจกแก่ผู้เข้ารับการอบรมด้วย

2.4 ควรมีการติดตามผลและนิเทศงานด้านสื่อการสอน เพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้ครูและครูใหญ่สนใจในการใช้และการผลิตสื่อการสอน และควรตรวจเยี่ยมโรงเรียนให้ทั่วถึง โดยเฉพาะโรงเรียนในชนบทห่างไกล ทั้งนี้เพื่อที่จะยกระดับโรงเรียนให้มีความทัดเทียมกันในด้านคุณภาพของการเรียนการสอน อีกทั้งยังเป็นการสร้างเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในชนบท และควรถืองานด้านวิชาการเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการพิจารณาความดีความชอบของครู

2.5 ควรจัดให้มีการประกวดสื่อการสอนที่ครูผลิตขึ้น เพื่อส่งเสริมให้มีการผลิตสื่อการสอนให้ครูเห็นความสำคัญและคุณค่าของสื่อการสอนและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

2.6 ควรศึกษาถึงปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับสื่อการสอนที่แต่ละโรงเรียนกำลังประสบอยู่ และดำเนินการแก้ไขโดยปรึกษาร่วมกันครูและครูใหญ่ในโรงเรียนโดยเปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความคิดเห็นให้มากที่สุดและควรกระทำโดยรีบด่วน ทั้งนี้เพื่อให้ครูมีกำลังใจที่จะใช้และผลิตสื่อการสอนมากยิ่งขึ้นต่อไป

2.7 ควรขอความร่วมมือจากหน่วยราชการต่างๆ ในท้องถิ่น โดยเฉพาะวิทยาลัยครู ในการจัดนักศึกษาไปให้ความรู้แก่ครูในโรงเรียนในการผลิตและการใช้สื่อการสอน ขอบริจาคสื่อการสอนที่นักศึกษผลิตขึ้นไปใช้ในโรงเรียนและขอความร่วมมือจากบริษัทห้างร้าน เพื่อช่วยจัดซื้อสื่อการสอนที่จำเป็นให้แก่ทางโรงเรียน รวมทั้งหน่วยงานอื่น ๆ เท่าที่จะติดต่อขอความร่วมมือได้ เป็นต้น

3: ข้อเสนอแนะสำหรับกรมวิชาการ

3.1 สื่อการสอนที่ทางกรมวิชาการทำแจก ควรพิจารณาสื่อการสอนที่จำเป็นและใช้ประโยชน์ได้มากที่สุด และควรเป็นสื่อการสอนที่ผลิตได้ยากหรือผลิตเองไม่ได้ โดยควรจัดส่งให้ทั่วถึงทุกโรงเรียน สื่อการสอนดังกล่าวควรจัดทำด้วยวัสดุที่มีมั่นคง แข็งแรง ทนทาน เพื่อที่จะใช้ได้ทนทาน ไม่ชำรุดเสียหายง่าย

3.2 ควรจัดพิมพ์หนังสือเกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อการสอนราคาเขาสื่อการสอนที่ผลิตจากวัสดุที่เหลือใช้และหาได้ง่ายในท้องถิ่น ทั้งนี้ต้องเป็นสื่อการสอนที่ผลิตขึ้นเองได้โดยง่าย โดยอธิบายวิธีการผลิต และการใช้อย่างละเอียดให้ครูสามารถนำไปเป็นแนวทางได้ และแจกไปยังโรงเรียนต่าง ๆ ทั่วประเทศ

3.3 ควรเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีในการเรียนการสอนให้แก่ครู ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ครูได้เห็นความสำคัญ และนำไปใช้ในชั้นเรียนมากยิ่งขึ้น

4. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ทำการวิจัยต่อไป

4.1 ควรทำการวิจัยเรื่องเดียวกันนี้ในอีก 2 ปีหรือ 3 ปีข้างหน้า เพื่อเปรียบเทียบดูความเปลี่ยนแปลงในค่านิสื่อการสอนของครู

4.2 ควรทำการวิจัยเรื่องเดียวกันนี้ในเขตการศึกษาอื่น ๆ และจังหวัดอื่น ๆ

บ้าง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย